

КОМПЕТЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФЕЛИК Василь Іванович - кандидат юридичних наук, доцент, директор Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

УДК 342.9

Стаття посвячена дослідженню компетенції Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. На основі аналізу різних наукових концепцій сформульовано авторське визначення поняття компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності; визначено основні предмети ведення, що стосуються до компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Ключові слова: Національна поліція, профілактика, діяльність, компетенція, предмет відання.

Постановка проблеми

Для виконання покладених на Національну поліцію України завдань у сфері профілактики правопорушень законодавством України цей орган наділяється необхідним рівнем компетенції. Обсяг повноважень та компетенції органів поліції визначає реальну можливість цих органів діяти ефективно в рамках профілактичної діяльності, отримувати результати та застосовувати до осіб превентивні заходи. Водночас, слід зауважити, що в науці адміністративного права відсутній єдиний підхід щодо визначення поняття «компетенція» у відношенні до державних органів. У зв'язку з цим, визначаючи компетенцію Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, необхідно визначити поняття цієї категорії.

Актуальність теми дослідження підтверджується недостатністю наукових робіт,

що ґрунтуються на сучасних підходах та положеннях нового Закону України «Про Національну поліцію», присвячених визначенню компетенції Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, що обумовлює важливість та своєчасність даної статті.

Стан дослідження

Окремі аспекти компетенції правоохоронних органів у сфері здійснення профілактичної діяльності досліджували такі вчені, як: В. М. Бабакін, С. Г. Братель, К. Л. Бугайчук, Є. В. Додін, С. М. Кавун, О. М. Ключев, І. І. Комарницька, М. І. Корнієнко, Д. М. Овсянко, С. Д. Подлінець, О. В. Руденко та багато інших. Однак, на сьогоднішній день відсутні актуальні комплексні дослідження, присвячені визначенню компетенції Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності, що ще раз підкреслює важливість та актуальність запропонованої теми.

Мета та завдання дослідження

Метою статті є визначення компетенції Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. Для досягнення поставленої мети в статті планується виконати наступні завдання: на підставі аналізу різних наукових концепцій сформулювати авторське визначення поняття компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності; визначити основні предмети відання, що належать до компетенції

Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

Викладення основного матеріалу

Для визначення компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності необхідно з'ясувати зміст категорії «компетенція». Так, у Словнику української мови термін «компетенція» тлумачиться як: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [1, с. 250].

Вчені неодноразово у своїх дослідженнях звертались до проблеми визначення компетенції державних органів. При цьому, і досі серед науковців відсутня єдина точка зору щодо змісту понять «компетенція» та «повноваження».

Так, на думку Л. М. Гогіної, компетенція державного органу (уряду, міністерства, парламенту, органів суду, міліції, прокуратури та ін.) – це закріплена законом (або іншим нормативним актом) сукупність владних повноважень (прав і обов'язків), юридичної відповідальності і предмета відання (предмет діяльності, функціональне призначення) [2]. А. О. Ткаченко зазначає, що компетенція характеризується сукупністю закріплених юридичних прав і обов'язків (повноважень) органів влади, їх посадових осіб з приводу вимоги певної поведінки від фізичних і юридичних осіб та предметів відання, закріплених Конституцією України, законами та підзаконними нормативно-правовими актами (компетенційними законодавчими актами) [3, с. 196]. Компетенцію органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на місцевому рівні О. М. Ключев розуміє як сукупність визначених у нормативно-правових актах прав, обов'язків і функцій органів та підрозділів системи Міністерства внутрішніх справ, за допомогою яких виконуються поставлені перед ними правоохоронні завдання відповідно та у межах встановленої територіальної підвідомчості [4, с. 63].

Отже, до структури компетенції державного органу поряд з повноваженнями, більшістю вчених включаються інші елементи. У зв'язку з чим, можна констатувати, що ка-

тегорія «компетенція» є ширшою за змістом, ніж поняття «повноваження».

М. М. Потіп вважає, що за своєю структурою компетенція складається з основних (повноваження та предмет ведення) та організаційних (призначення органу, цілі та задачі, професіоналізм посадових осіб) елементів, які у своєму взаємозв'язку дають можливість якісного виконання покладених на органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування функцій [5, с. 35].

Водночас, варто зауважити, що занадто широка система структурних елементів, що, на думку деяких учених, вміщуються в зміст поняття «компетенція», фактично прирівнює його до поняття «правовий статус». Тому, вважаємо, що не можна погодитись з думкою М. М. Потіпа щодо віднесення до структури компетенції державного органу таких елементів, як цілі, завдання цих органів, оскільки вони насправді є складовими більш широкого поняття «правовий статус».

У зв'язку з цим необхідно підтримати точку зору О. П. Сікорського, який, досліджуючи компетенцію органу виконавчої влади як організаційно-правову категорію, дійшов до висновку, що вона є сукупністю його предметів відання й владних повноважень, передбачених законодавством або іншими нормативно-правовими актами, шляхом реалізації яких орган виконавчої влади здійснює свою діяльність. Основними елементами компетенції, як вважає вчений, є «предмет відання» (підвідомчість) та владні повноваження (права і обов'язки) [6, с. 54].

Деякі науковці навпаки необґрунтовано звужують зміст поняття «компетенція». Наприклад, О. Д. Крупчан зазначає, що компетенція центрального органу виконавчої влади як організаційно-правова категорія є точним переліком його повноважень, тобто прав і обов'язків, визначених відповідним органом державної влади (Президентом України, Верховною Радою України) у певному нормативно-правовому акті, реалізуючи які, центральний орган виконавчої влади здійснює свою діяльність [7, с. 59]. Іншими словами, вчений виділяє лише один елемент у структурі компетенції – систему всіх повноважень відповідного органу. Такий підхід є досить суперечливим. З одного боку,

дійсно, система всіх повноважень, наданих відповідному органу державної влади, відображає ті сфери суспільної та державної діяльності, які входять до відання цього органу. Звідси слідує, що предмет відання є логічним наслідком наявних у державного органу повноважень. І це частково відповідає дійсності, оскільки з іншого боку існує і зворотний зв'язок – предмет відання державного органу обумовлює потребу у наділенні цього органу відповідними владними повноваженнями. Тому вважаємо, цілком виправданим такий науковий підхід, при якому в структурі компетенції виділяються два самостійних, однак пов'язаних і взаємообумовлених елементи – предмет відання та система всіх повноважень.

При цьому важливими характеристиками поняття «компетенція» є її кількісні та якісні показники. На це, зокрема, звертає увагу М. М. Потіп, зазначаючи, що компетенція є кількісною категорією, що залежить від масштабів адміністративного впливу (співвідношення посадовців з населенням на одиницю території у певний період часу), а також має якісні параметри організуючого адміністративно-правового впливу посадовців (через правотворення та правореалізацію із застосуванням переконання і примусу, стимулів та заохочень) на свідомість, волю і поведінку населення, де провідним елементом виступає професіоналізм посадовців [5, с. 33].

Таким чином, компетенція органів державної влади характеризується наступними ознаками: 1) вона притаманна всім без винятку державним органам, громадським організаціям, юридичним особам, оскільки всі вони утворюють або формуються з метою виконання певних завдань, тобто мають певний предмет відання та коло необхідних повноважень; 2) вона є структурно складним явищем, що включає в себе два елементи – предмет відання та систему всіх повноважень відповідного органу; 3) вона окреслює межі, в яких може здійснювати державний орган свої повноваження.

Виходячи з цього, пропонуємо під компетенцією Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності розуміти систему його публічно-владних повнова-

жень, визначених в актах адміністративного законодавства, які надані цьому органу для реалізації завдань та функцій щодо попередження правопорушень, виявлення умов та причин, що сприяють їх вчиненню, та вжиттю заходів для їх усунення, здійснення інших профілактичних дій, та які окреслюють межі профілактичної діяльності Національної поліції України.

Компетенцію Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності можна визначити на підставі аналізу КУпАП [8], законів України «Про Національну поліцію» [9], «Про попередження насильства в сім'ї» [10], «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [11], «Про запобігання корупції» [12], «Про боротьбу з тероризмом» [13], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [14] та ін., Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [15], наказів Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» [16], «Про затвердження Положення про патрульну службу Міністерства внутрішніх справ України» [17] та ін., а також деяких наказів Головного управління Національної поліції [18]. Даний аналіз дозволяє до компетенції (предмету відання) Національної поліції в досліджуваній сфері віднести:

1) складання протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ч. 1 ст. 44, ст. ст. 44-1, 46-1, 46-2, 51, 51-2, 92, ч. 1 ст. 106-1, ст. 106-2, ч. 4 і 7 ст. 121, ч. 3 і 4 ст. 122, ст. ст. 122-2, 122-4, 122-5, ч. 2 і 3 ст. 123, ст. 124, ч. 4 ст. 127, ст. ст. 127-1, 130, ч. 3 ст. 133, ст. 135-1, ст. 136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст. 139, ч. 4 ст. 140, ст. ст. 148, 151, 152, 154, 155, 155-2-156-2, 159, 160, 162-162-3, 164-164-11, 164-15, 164-16, 165-1, 165-2, 166-14-166-18, 172-4-172-9, 173-173-2, 174, ст. 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), ст. 176, 177, 178-181-1, 181-3-185-2, 185-4-185-9, 186, 186-1, 186-3, 186-5-187, 188-28, 188-47, 189-

196, 204-1, 206-1, 212-6, 212-7, 212-8, 212-10, 212-12, 212-13, 212-14, 212-19, 212-20 КУПАП;

2) здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена ч. 2 ст. 106-1, ч. 1, 2, 3, 4 і 6 ст. 109, ст. 110, ч. 3 ст. 114, ч. 1 ст. 115, ст. 116-2, ч. 2 ст. 117, ч. 1 і 2 ст. 119, ч. 1, 2, 3, 5 і 6 ст. 121, ст. ст. 121-1, 121-2, ч. 1, 2 і 3 ст. 122, ч. 1 ст. 123, ст. 124-1-126, ч. 1, 2 і 3 ст. 127, ст. ст. 128-129, 132-1, ч. 1, 2 та 5 ст. 133, ч. 3, 6, 8-11 ст. 133-1, ч. 2 ст. 135, ст. 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), ст. 137, ч. 1, 2 і 3 ст. 140, ст. ст. 148, 151, 161, 164-4, ст. 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), ст. ст. 176, 177, ч. 1 і 2 ст. 178, ст. ст. 180, 181-1, ч. 1 ст. 182, ст. ст. 183, 184, 189-2, 192, 194, 195 КУПАП;

3) здійснення заходів з попередження вчинення насильства в сім'ї;

4) здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі;

5) роботу з населенням та громадськими формуваннями на адміністративній дільниці щодо профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю;

6) роботу зі зверненнями громадян, у тому числі заявами та повідомленнями про вчинене або підготовлюване правопорушення;

7) участь у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці;

8) здійснення охорони майна, життя та здоров'я фізичних осіб, охорона майна юридичних осіб;

9) здійснення контролю за дотриманням дозвільного режиму суб'єктами, на яких такий режим розповсюджується.

Висновки

Таким чином, проведений науково-правовий аналіз показав, що Національна поліція України має значний обсяг компетенції у сфері профілактики правопорушень, що дозволяє віднести її до основного суб'єкта

профілактичної діяльності. При цьому для її здійснення органи поліції наділяються системою державно-владних повноважень, включаючи право на застосування державного примусу, превентивних поліцейських заходів. Причому безпосередніми носіями повноважень виступають поліцейські. Визначення повноважень Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності має стати предметом наступних наукових досліджень у цій сфері.

Література:

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980. — Т. 4. І-М. — 840 с.
2. Гогіна Л. М. Компетенції та компетентності в державній службі України: до проблеми понятійного апарату / Л. М. Гогіна // Державне управління: теорія і практика. — 2007. — № 2 (6) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej6/index.htm>.
3. Ткаченко А. О. Поняття компетенції державного органу / А. О. Ткаченко // Часопис Київського університету права. — 2009. — № 4. — С. 192-197.
4. Ключев О. М. Компетенція органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на регіональному рівні / О. М. Ключев // Право і безпека. — 2006. — № 5-4. — С. 61-63.
5. Потіп М. М. Щодо сутності компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування / М. М. Потіп // Право і суспільство. — 2012. — № 6. — С. 32-35.
6. Сікорський О. П. Поняття концепції органу виконавчої влади / О. П. Сікорський // Гуманіт. вісн. НУК. — Миколаїв : НУК, 2012. — Вип. 5. — С. 52-54.
7. Крупчан О. Д. Компетенція центральних органів виконавчої влади / О. Д. Крупчан // Вісник Академії правових наук України. — 2002. — № 2 (29). — С. 47-59.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню компетенцій Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. На підставі аналізу різних наукових концепцій сформульовано авторське визначення поняття компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності; визначено основні предмети відання, що належать до компетенції Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності.

SUMMARY

The article investigates the competence of the National Police of Ukraine as a subject of prevention activities. On the basis of various scientific concepts formulated by copyright definition of competence of the National Police as the subject of prevention activities; the basic objects of reference, within the competence of the National Police as the subject of prevention activities.

9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

10. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 № 2789-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.

11. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

13. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

14. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII //

Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.

15. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248607704>.

16. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.11.2010 № 550 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 95. – Ст. 3386.

17. Про затвердження Положення про патрульну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 54. – Ст. 1767.

18. Про затвердження Положення про Управління превентивної діяльності ГУНП в Київській області: Наказ ГУНП в Київській області від 31.12.2015 № 90 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udai.gov.ua/korisna-informacia/zakonodavcha-baza/2579/>.